

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2010

PART — I (General)

SANSKRIT

PAPER — I

Duration : 3 Hours]

[Full Marks : 100

*Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.**The figures in the margin indicate full marks.*

UNIT - I

1. (a) Define and illustrate any *three* of the following metres : 3 × 2 = 6
 নিম্নলিখিত যে-কোন তিনটি ছন্দের লক্ষণসহ উদাহরণ দিন :
 রথোদ্ধতা, বংশস্থবিতম্, শালিনী, রুচিরা, শার্দুলবিক্রীড়িতম্ ।
- (b) Scan and define any *two* of the following metres 2 × 2 = 4
 নিম্নলিখিত যে-কোন দুটির গণবিভাগপূর্বক ছন্দ নির্ণয় করুন :
 (i) পিরিচর ইব নাগ: প্রাণসারং বিমর্তি ।
 (ii) যাত্যেকতোঽস্তশিখরং পতিরোষধীনাং ।
 (iii) কশ্চিতকান্তা বিরহগুরুণা স্বাধিকারপ্রমেত: ॥
 (iv) গতিস্তেত্বং গতিস্তং ত্বমেকা ভবানি ।

UNIT - II

2. (a) Decline any *five* of the following 5 × 1 = 5
 নিম্নলিখিত যে-কোন পাঁচটির শব্দরূপ নির্ণয় করুন :
 (i) আलय in তৃতীয়া একবচন
 (ii) মুনি in ষষ্ঠী দ্বিবচন
 (iii) সাধু in চতুর্থী একবচন
 (iv) মাতৃ in দ্বিতীয়া বহুবচন

- (v) धेनु in सप्तमी एकवचन
 (vi) नदी in सप्तमी एकवचन
 (vii) युष्मत् in सप्तमी बहुवचन
 (viii) तत् (क्लीव) in प्रथमा बहुवचन ।

(b) Conjugate any *five* of the following

5 × 1=5

নিম্নলিখিত যে কোন পাঁচটির ধাতুরূপ লিখুন :

- (i) पत् in विधिलिङ् 3rd person singular
 (ii) पच् in लृट् 1st person singular
 (iii) कृ in लोट् 2nd person singular
 (iv) अस् in लङ् 3rd person singular
 (v) हन् in लट् 2nd person singular
 (vi) सेव् in लङ् 3rd person plural
 (vii) चुर् in विधिलिङ् 1st person singular
 (viii) दिव् in लट् 2nd person dual.

UNIT - III

3. (a) Sketch the character of King Udayana as a lover.

প্রেমিকরূপে রাজা উদয়নের চরিত্র চিত্রায়ণ করুন ।

OR

Compare the characters of Padmavati and Vāsavadattā.

পদ্মাবতী ও বাসবদত্তার চরিত্রের তুলনামূলক আলোচনা করুন ।

OR

Assess the role of Vidūsaka as a friend of Udayana.

উদয়নের মিত্ররূপে বিদূষকের মূল্যায়ন করুন ।

(b) Translate into Bengali or English any one of the following :

6

নিম্নলিখিত যে-কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :

कार्यं नैवार्थेनोपि भोगैर्नवस्त्रै

नहिं काषायं वृत्तिहेतोः प्रपन्नः ।

धीरा कन्येयं दृष्टधर्मप्रचारा

शक्ता चारित्रं रक्षितुं मे भगित्याः ॥

OR

श्लाघ्यामवलিনৃপতে: সদৃশীं তনুজাং

কালক্রমেণ পুনরাগতদারভার:

लावाणके हुतवहेन हताङ्गयष्टिं

तां पद्मिनीं हिमहतामिव चिन्तयामि ॥

OR

Write short notes on any two of the following :

2 × 3 = 6

যে কোন দুটির সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন :

(i) राजगृहम्

(ii) दर्शकः

(iii) घोषवती

(iv) रुमण्वान् ।

(c) Explain any one of the following

7

যে-কোন একটি শ্লোকের ব্যাখ্যা করুন :

(i) नैवेदानीं दुःखिताश्चक्रवाका

नैवाप्यत्ये स्त्रीविशेषैर्वियुक्ताः ।

धन्या सा स्त्री यां तथा वेत्तिभर्ता

भर्तृस्नेहात् सा दग्धाप्यदग्धा ॥

(ii) इयं बालानवोद्वाहा सत्यं श्रुत्वा व्यथां ब्रजेत् ।

कामं धीरस्वभावेयं स्त्रीस्वभावस्तु कातरः ॥

4. (a) What was Śukanās's advice to Candrapīḍa ? Why did he do so ?

10

শুকনাস চন্দ্রাপীড়কে কি উপদেশ দিয়েছিলেন ? তিনি কেন উপদেশ দিয়েছিলেন ?

OR

What idea do we get from the piece 'Śukanāsopadesa' about the author's style ?

‘শুকনাসোপদেশ’ এই রচনা থেকে রচয়িতার রচনারীতি সম্বন্ধে আমরা কিরূপ ধারণা করতে পারি ?

- (b) Translate into English or Bengali any one of the following passages :

5

নিম্নলিখিত যে-কোন একটি অনুচ্ছেদ বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :

- (i) अपरे तु दोषानपि गुणपक्षमध्यारोपयद्भिरन्तः स्वयमपि विहसद्भिः प्रतारणाकुशलैः धूर्तैरमानुषोचिताभिः स्तुतिभिः प्रतार्भमाणा सर्वजनरयोपहारयतामुपयान्ति, आत्मविडम्बनां चानुजीविना जनेन क्रियमाणाम् अभिनन्दन्ति ।
- (ii) मनसा देवताध्यारोपणप्रतारणाहसदभूतसम्भावनोपहताश्च अन्तः प्रविष्टापर भुजद्वयमिवात्मबाहुयुगलं सम्भावयन्ति । त्वगन्तरिततृतीयलोचनं स्वललाटमाशङ्कन्ते । दर्शनप्रदानमप्यनुग्रहं मन्यन्ते ॥

UNIT - IV

5. (a) Account for the case endings in any six of the following underlined words

6 × 1 = 6

নিম্নরেখা যে-কোন ছয়টি পদের কারক বিভক্তি নির্ণয় করুন :

- (i) ' রাজা আসনাৎ প্রেক্ষতে ।
- (ii) শয্যামধিশেতে শিশুঃ ।
- (iii) ' কেশে চমরীং হন্তি ।
- (iv) শিবায নমঃ ।
- (v) মুর্খ ধিক্ ।
- (vi) বপুষা চতুর্ভুজঃ ।
- (vii) কবীনাং কালিদাসঃ শ্রেষ্ঠঃ ।

(viii) मासेन न्यायमधीतवान् ।

(ix) सूर्ये उदिते पद्मं प्रकाशते ।

(x) विद्वान् सर्वेषां पूजितः ।

(b) Illustrate the uses of any two of the following :

2 × 2 = 4

निम्नलिखित ये-कोन दूटिर प्रयोगेर उदाहरण दिन :

(i) कर्तरि षष्ठी

(ii) कर्मणि चतुर्थी

(iii) कर्मणि षष्ठी

(iv) करणे द्वितीया ।

(c) Join in Sandhi (any two) :

2 × 1 = 2

ये-कोन दूटिर सङ्गि करुन :

(i) वि + छेदः

(ii) विधुः + राजते

(iii) परम् + तपः

(iv) अग्नौ + अर्थः ।

(d) Disjoin the Sandhis (any three) :

3 × 1 = 3

ये कोन तिनटिर सङ्गि विच्छेद करुन :

(i) नीरवः

(ii) सीमन्तः

(iii) अमी अश्वाः

(iv) रवावस्तमिते

(v) पतंस्तरुः

(vi) स गच्छति ।

6. Translate the following passage into Sanskrit

10

নীচের অনুচ্ছেদটি সংস্কৃতে অনুবাদ করুন :

In the west the Sun God sets in the west. After the day the night appears with the stars. In the eastern sky the full moon is shining. The devotees having taken a bath in the cold water of the river proceed towards the temple with pure mind. Then the ringing of bell for evening puja is being heard.

OR

Ishwar Chandra Vidyasagar was born in a poor Brahmin family in the village of Birsingha. But he was meritorious and painstaking from his very boyhood. His father brought him to Calcutta to give him education. In a short time he completed his education with great success.

তখন পশ্চিমদিকে ভগবান সূর্য অস্তাচলে গমন করলেন । দিনের শেষে তারাদের সঙ্গে সন্ধ্যা উপস্থিত হল । পূর্বাকাশে পূর্ণচন্দ্র প্রকাশিত হলেন । ভক্তগণ নদীর শীতল জলে স্নান করে শুদ্ধচিত্তে মন্দিরের দিকে চললেন । সেই সময় সন্ধ্যারতির ঘন্টাধ্বনি শোনা গেল

ঈশ্বরচন্দ্র বিদ্যাসাগর বীরসিংহ গ্রামে এক দরিদ্র ব্রাহ্মণ পরিবারে জন্মগ্রহণ করেন । কিন্তু বাল্যকাল থেকেই তিনি ছিলেন মেধাবী ও কষ্ট-সহিষ্ণু । তাঁর পিতা শিক্ষাদানের জন্য তাঁকে কলিকাতায় নিয়ে আসেন । অল্প সময়ের মধ্যেই তিনি সাফল্যের সঙ্গে শিক্ষা সমাপ্ত করেন

7. Read the following passage and answer the following questions in Sanskrit :

নীচের অনুচ্ছেদটি পড়ে প্রদত্ত প্রশ্নগুলির সংস্কৃতে উত্তর দিন :

अस्ति कस्मिंश्चिद् वनप्रदेशे नानाजलचरसनायं महत् सरः । तत्र च कृताश्रयो बक एक वृद्धत्वभावमुपागतो मत्स्यान् व्यापादयितुमसमर्थः । ततश्च क्षुत्क्षामकण्ठः सरस्तीरे उपविष्टो मुक्ताफलप्रकरसदृशैरश्रुप्रवाहैः धरातलमभिषिञ्चन् रुरोद । एकः कुलीरको नानाजलचरसमेतः समेत्य तस्य दुःखेन दुःखितः सादरमिदम् चे — किमद्य त्वया नाहारवृत्तिरनुष्ठीयते । केवलम् अश्रुपूर्णनेत्राभ्यां सनिःश्वासेन स्थीयते

स आह 'सत्यमुपलक्षितं भवता । मया हि परमवैराग्यतया सांप्रतं प्रायोपवेशनं कृतम् , तेनाहं समीपगतानपि मत्स्यान् भक्षयामि' । कुलीरकस्तच्छ्रुत्वा प्राह — 'किं तद्वैराग्यकारणम् ?' स प्राह — 'वत्स, अहमस्मिन् सरसि जातो वृद्धिं गतश्च । तन्मया एतत् श्रुतं यद्-द्वादशवार्षिक्यनावृष्टिः भविष्यति' ।

(i)	कुत्रासीत् महत् सरः ?	2
(ii)	वकः कदा कथं रोदिति स्म ?	2
(iii)	कुलीरकः वकं किम् अपृच्छत् ?	3
(iv)	वकश्च किमुत्तरं दत्तवान् ?	3
(v)	वकस्य वैराग्यस्य किं कारणमासीत् ?	5